

WYBRANE PROBLEMY FUNKCJONOWANIA SPECJALNYCH STREF EKONOMICZNYCH W POLSCE

MARIA GOLIS

Streszczenie

Specjalne strefy ekonomiczne są stosunkowo nowym instrumentem polityki gospodarczej w Polsce. Referat zawiera omówienie podstaw prawnych funkcjonowania SSE i ich ewolucję. Wyznaczniakiem efektów funkcjonowania stref są m.in. nakłady inwestycyjne i osiągnięty poziom zatrudnienia. Na bazie danych statystycznych przedstawiono analizę wielkości inwestycji i ilości miejsc pracy w funkcjonujących strefach w latach 2004–2008.

Słowa kluczowe: specjalne strefy ekonomiczne

1. Wprowadzenie

Specjalne strefy ekonomiczne powstały w Polsce po okresie transformacji systemu gospodarowania. Zmiana warunków funkcjonowania gospodarki spowodowała wiele negatywnych skutków m.in. spadek poziomu produkcji i wzrost bezrobocia. Można było również zaobserwować wzrastające zróżnicowanie w układzie przestrzennym, czyli różnice w poziomie rozwoju poszczególnych regionów kraju. Powstanie SSE stwarzających dla inwestorów dogodne warunki rozwijania działalności gospodarczej miało służyć aktywizacji regionów i wyrównywaniu poziomu ich rozwoju. Stwarzało również możliwości transferu nowych technologii, rozwoju nowych dziedzin poprzez zainteresowanie inwestorów zagranicznych. Celem referatu jest przedstawienie wybranych problemów związanych z funkcjonowaniem SSE w Polsce.

2. Pojęcie i podstawy prawne funkcjonowania SSE

Specjalne strefy ekonomiczne występują w gospodarce światowej jako instrument polityki gospodarczej stwarzający uprzywilejowane w stosunku do innych, warunki prowadzenia działalności gospodarczej. Zakres przywilejów przyznawanych przedsiębiorcom prowadzącym działalność w ramach stref jest zróżnicowany. Wynika z roli, jaką mają odgrywać strefy w gospodarce danego kraju. Do najczęściej występujących należą m.in.:¹

- zwolnienia lub ulgi w zakresie podatku dochodowego i podatków lokalnych,
- uproszczenia procedury odpraw celnych,
- zwolnienia lub zmniejszenia wysokości opłat celnych,
- uproszczenia zasad prowadzenia ewidencji księgowej,
- zmniejszenie obciążeń pracowniczych,
- uproszczenie procedury przyjmowania i zwalniania pracowników.

¹ Zob. K. Budzowski, J. Światowiec, *Przesłanki tworzenia i warunki funkcjonowania stref uprzywilejowanych*, Zeszyty naukowe AE w Krakowie, nr 501, Kraków 1997, s. 75.

Trudno określić precyzyjnie pojęcie strefy uprzywilejowanej, ponieważ zakres przywilejów i cele przyświecające tworzącym, mogą się różnić. Ogólnie określa się je jako gospodarczo – prawne enklawy występujące na terytorium danego państwa, które charakteryzują się odrębnością ekonomiczną w zakresie finansów i administracji, a także odrębnością w sensie formalno-prawnym².

Charakterystyka warunków funkcjonowania w strefach jest bardzo różna. Stąd różne są ich rodzaje. Do najczęściej wymienianych w literaturze należą:³

- strefy wolnocłowe,
- specjalne strefy przemysłowe,
- strefy eksportowe.

Strefy wolnocłowe tworzone są najczęściej na potrzeby handlu detalicznego. Na ich terenie obowiązują całkowite lub częściowe zwolnienia towarów z opłat celnych. Specjalne strefy przemysłowe powstają jako obszary, gdzie rozpoczęcie działalności wymaga uzyskania zezwolenia i jednocześnie gwarantuje możliwość skorzystania z pełnego lub częściowego zwolnienia podatkowego. Strefy eksportowe mają służyć rozwojowi eksportu. Podmioty zlokalizowane na ich terenie są zobowiązane do produkcji towarów przeznaczonych na eksport.

Inne klasyfikacje uwzględniają przede wszystkim przedmiot działalności. Do nich należy podział uwzględniający specjalizację gospodarczą, proponowany przez J. Brdulaka i D. Niedziółkę. Wyodrębniają oni następujące typy stref:

- handlowe,
- produkcyjne,
- usługowe⁴.

Funkcjonujące na terenie Polski specjalne strefy ekonomiczne należą do stref przemysłowych i produkcyjnych. Określa się je jako wyodrębnioną administracyjnie część terytorium kraju, przeznaczoną do prowadzenia działalności gospodarczej na korzystniejszych warunkach, niż ma to miejsce gdzie indziej⁵.

Prawne podstawy funkcjonowania stref zostały określone po raz pierwszy w ustawie z 20 października 1994 roku o specjalnych strefach ekonomicznych⁶. Na mocy tej ustawy określono podstawowe zasady funkcjonowania specjalnych stref ekonomicznych, m.in. uprawnienia do zwolnień z podatku dochodowego i podatku od nieruchomości. Dodatkowo zostały wydane rozporządzenia w sprawie ustanowienia każdej ze stref.

Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej zmieniło sytuację. Przywileje przyznane inwestorom na mocy obowiązującej ustawy stały w sprzeczności z prawem unijnym. Komisja Europejska

² *Specjalne strefy ekonomiczne w Polsce jako instrument polityki regionalnej i przemysłowej (cz.I) Temat badawczy KBN nr: SSE21/KPEiPR/2004/S132, AE w Krakowie, Kraków 2004, s. 2.*

³ *Zob. Eksport Processing Zones, Raport Banku Światowego, Washington 1992, s. 25; J. Olszewski, Export Processing Zones jako nowa forma obszaru specjalnego, „Przegląd ustawodawstwa gospodarczego” 1995, nr 11, s. 12–17; M. Ofierska, Specjalne strefy ekonomiczne. Zagadnienia publicznoprawne, Rozprawy i Studia, Uniwersytet Szczeciński, Szczecin 2000, s. 44–49.*

⁴ *J. Brdulak, Niedziółka D. Specjalne strefy ekonomiczne i wolne obszary celne jako czynnik kształtowania innowacyjnej struktury przedsiębiorstw[w] Przedsiębiorstwo w regionalnym środowisku innowacyjnym XXI wieku, red. J. Brdulak, PTE, Warszawa 2000, s. 43.*

⁵ *Polskie specjalne strefy ekonomiczne- zamierzenia i efekty, red E. Kryńska, Uniwersytet Warszawski, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2000 s. 17.*

⁶ *DZ.U. 1994, nr 123, poz. 600.*

uznała pomoc przyznaną inwestującym na terenach specjalnych stref ekonomicznych za nadmierną i niezgodną z regulami obowiązującymi w ramach wspólnoty. Tym samym określono, że została naruszona funkcjonująca w UE zasada swobodnej konkurencji⁷. W zaistniałej sytuacji powstała konieczność dokonania zmian w ustawie o SSE. Najistotniejsze zmiany zostały wprowadzone przez następujące akty prawne:

- ustawa z dnia 16 listopada 2000r. o zmianie ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych oraz zmianie niektórych ustaw (Dz. U. nr 117, poz. 12228),
- ustawa z dnia 2 października 2003r. o zmianie ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych i niektórych ustaw (Dz. U. nr 188, poz. 1840),
- ustawa z dnia 23 czerwca 2006r. o zmianie ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych oraz niektórych ustaw (Dz. U. nr 141, poz. 997),
- ustawa z dnia 30 maja 2008r. o zmianie ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych oraz niektórych ustaw (Dz. U. nr 118, poz. 746).

W wyniku wprowadzonych nowelizacji dostosowano przepisy dotyczące specjalnych stref ekonomicznych do prawa unijnego z uwzględnieniem postanowień traktatu akcesyjnego. Wprowadzenie zmian powinno również zapewnić optymalizację efektów funkcjonowania stref.

Do ważniejszych nowelizacji należą m.in.⁸:

- zmodyfikowanie wykazu działalności, na które wydaje się zezwolenia w strefach, uściślenie warunków określanych w zezwoleniu oraz zasad ich wydawania,
- dostosowanie do nowych zasad udzielania pomocy, wybranych definicji m.in. utworzenia
- nowych miejsc pracy, nowo zatrudnionych pracowników,
- skrócenie okresu utrzymania zatrudnienia; okresu utrzymania własności składników majątku dla małych i średnich przedsiębiorstw z 5 do 3 lat,
- doprecyzowanie pojęcia kosztów kwalifikowanych inwestycji, co ma wpływ na wartość przyznanej pomocy publicznej,
- umożliwienie zakupu likwidowanego przedsiębiorstwa wyłącznie niezależnemu inwestorowi,
- zwiększenie limitu wielkości obszaru stref z 12 do 20 tys. ha,
- precyzyjne określenie zasad i kryteriów obejmowania gruntów,
- przedłużenie funkcjonowania stref i zmiana zakresu planu ich rozwoju.

Istniejące strefy działają również w oparciu o wspomniane wcześniej rozporządzenia dotyczące ich powstania. Rozporządzenia RM określają też inne aspekty funkcjonowania stref. Należą do nich m.in.:

- rozporządzenie RM z dnia 10 grudnia 2008r. w sprawie pomocy publicznej udzielanej przedsiębiorcom działającym na podstawie zezwolenia na prowadzenie działalności gospodarczej na terenach specjalnych stref ekonomicznych,
- rozporządzenia RM z dnia 10 grudnia 2008 w sprawie szczegółowych kryteriów, których spełnienie umożliwia objęcie gruntów stanowiących własność lub użytko-

⁷ Zob. r. Gibuła, *Wpływ regulacji prawnych Unii Europejskiej na polskie specjalne strefy ekonomiczne*, Prace Naukowe AE we Wrocławiu, nr 1147, Wrocław 2006, s. 146.

⁸ Zob. *Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. Stan na dzień 31 grudnia 2007r.* Ministerstwo Gospodarki Warszawa maj 2008, s. 5–8.

wanie wieczyste podmiotów innych niż zarządzający strefą, Skarb Państwa, jednostka samorządu terytorialnego oraz związek komunalny.

Prowadzenie działalności gospodarczej dla podmiotów, które uzyskały zezwolenie po wprowadzeniu zmian w ustawie jest mniej korzystne niż poprzednio. Ograniczono wysokość zwolnienia podatkowego do maksymalnie 50% wartości inwestycji. Zróżnicowano wysokość pomocy w poszczególnych regionach: do 50% zwolnienia w regionach słabiej rozwiniętych (m.in. lubelskie, lubuskie, opolskie, podlaskie), 40% w określonych województwach (m.in. pomorskim, wielkopolskim, śląskim) i 30% na obszarze miasta stołecznego Warszawy.

Zwolnienia podatkowe mogą otrzymać inwestujący na terenie stref w przypadku realizowania nowej inwestycji lub w przypadku stworzenia nowych miejsc pracy. Wartość pomocy zależy również od wielkości inwestycji. Mimo wprowadzonych zmian pomoc publiczna jest jednak relatywnie wyższa niż w innych krajach unijnych⁹.

3. Charakterystyka specjalnych stref ekonomicznych w Polsce

Na terenie Polski funkcjonuje 14 stref ekonomicznych. Po wprowadzeniu w życie ustawy z dnia 20 października 1994 roku powołanych zostało 17 stref. Pierwsza strefa powstała w 1995 r. jako Euro-Park Mielec. Na skutek braku zainteresowania inwestorów dwie z nich zostały zlikwidowane. Były to strefy: częstochowska i mazowiecka¹⁰. Na miejsce SSE Tczew i SEE Żarnowiec utworzono Pomorską SSE.

Głównymi przesłankami powstania stref w Polsce było: tworzenie miejsc pracy w regionach o wysokim poziomie bezrobocia (Suwałki, Słupsk, Kamienna Góra) oraz przełamywanie monokultury i restrukturyzacja produkcji (Mielec, Starachowice, Wałbrzych). Strefy powstały również, by można było zrealizować korzystne dla gospodarki wieloletnie kontrakty z inwestorami zagranicznymi (Katowicka SSE- podstrefa gliwicka). Powołując strefy liczone na aktywizację otoczenia poprzez rozwój więzi kooperacyjnych, wspomaganie lokalnej infrastruktury, transfer nowoczesnych technologii i organizacji pracy.

Okres działania stref przewidziano na 20 lat do 2017r. Termin ten został obecnie przedłużony do 2020r.

Funkcjonujące w naszym kraju strefy są bardzo zróżnicowane. Różnią się pod wieloma względami (powierzchnia, zagospodarowanie, wiodące branże).

Do największych należą strefy: Wałbrzyska, Katowicka i Tarnobrzeska, których powierzchnia stanowi 37,39% łącznego obszaru SSE. Strefy te należą do największych już od wielu lat. Najmniejszy obszar zajmują strefy: Suwalska, Słupska i Krakowska. Obszar tych stref to zaledwie 9,97% ogółu powierzchni stref. Strefa Suwalska od wielu lat należy do najmniejszych. W stosunku do roku 2004 jej powierzchnia zwiększyła się o 18,98%. Większą dynamiką wzrostu powierzchni cechują się pozostałe strefy m.in.: obszar strefy Krakowskiej z 121,9 ha wzrósł do 416,67ha, a Słupskiej zwiększył się w stosunku do stanu z 2004r. o 138,89%.

⁹ Zob.Cz. Pilarska, *Specjalne Strefy ekonomiczne w Polsce*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków 2009, s. 14.

¹⁰ Rozporządzenie RM likwidujące strefy obowiązujące od 24 kwietnia 2004r. (Dz. U. nr 30 poz. 340 i 341).

Tabela 1.1. Powierzchnia, zagospodarowanie i branże SSE w Polsce. Stan na 31.13.2008

Lp.	Strefa	Powierzchnia (w ha)	Udział powierzchni zagospodarowanej	Wiodąca branża
1	Kamiennogórska (dolnośląskie)	338,70	50,62	Poligraficzna
2	Katowicka (śląskie, małopolskie)	1544,18	63,78	Motoryzacyjna
3	Kostrzyńsko-Słubicka (lubuskie, zachodniopomorskie, wielkopolskie)	1186,38	64,18	Drzewna
4	Krakowska (małopolskie, podkarpackie)	416,67	71,84	Motoryzacyjna
5	Legnicka (dolnośląskie)	457,49	68,84	Motoryzacyjna
6	Łódzka (łódzkie, wielkopolskie, mazo- wieckie)	908,20	72,35	Metalowa, wyroby z surowców niemetalicznych
7	Mielecka (podkarpackie, małopolskie)	925,67	77,57	Drzewna, motory- zacyjna
8	Pomorska (pomorskie, kujawsko- pomorskie, zachodniopomor- skie)	1161,87	69,23	Urządzenia elek- tryczne i optyczne
9	Słupska (pomorskie, zachodniopomor- skie)	401,09	54,16	Drzewna
10	Starachowicka (świętokrzyskie, mazowieckie, opolskie, łódzkie)	580,76	62,71	Poligraficzna
11	Suwalska (podlaskie, warmińsko- mazurskie)	342,77	67,98	Drzewna
12	Tarnobrzaska (podkarpackie, mazowieckie, świętokrzyskie, lubelskie, dolnośląskie, małopolskie)	1336,44	76,72	Urządzenia elek- tryczne i optyczne
13	Wałbrzyska (dolnośląskie, opolskie, wielko- polskie)	1544,68	70,12	Motoryzacyjna
14	Warmińsko-Mazurska (warmińsko-mazurskie, mazo- wieckie)	700,21	74,13	Wyroby z gumy
		11845,11	68,84	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych. Stan na dzień 31.12.2009, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa, maj 2009 r.

Różnice występują również w poziomie zagospodarowania stref. Największa część powierzchni została zagospodarowana w Mieleckiej (77,57%), Tarnobrzeszkiej (76,72%) oraz Warmińsko-Mazurskiej (74,13%). Najwięcej wolnych gruntów znajduje się w strefach: Kamienogórskiej (49,38%), Słupskiej (45,84%) oraz Starachowickiej (37,29%). Proces zagospodarowania terenów którymi dysponują strefy ulega zmianie. W roku 2004 średnia wykorzystanej na inwestycje powierzchni wynosiła 54,8%, a w roku 2008 już 68,84%. Wyraźnie zwiększa się więc poziom zagospodarowania powierzchni SSE. Może to być skutkiem zmiany polityki kształtowania obszaru stref i dostosowaniu jej do planów inwestycyjnych¹¹. W ostatnich latach strefy powstają w miejscach wskazanych przez inwestorów. Zmiany granic stref umożliwiły objęcie strefą niektórych inwestycji m.in.: Sharp, Orion (Pomorska SSE) Dell (Łódzka SSE), Colgate Palmolive (Wałbrzyska SSE). Zmiany te spowodowały jednak duże rozproszenie obszaru stref. Nie są one terytorialnie przypisane do wybranych województw. Wiele stref zajmuje obszar leżący w granicach administracyjnych aż trzech województw, m.in. Wałbrzyska SSE, Łódzka SSE¹².

Struktura branżowa inwestycji jest w poszczególnych strefach inna. Dominującym rodzajem produkcji są w kilku strefach nakłady inwestycyjne branży motoryzacyjnej. Dotyczy to Katowickiej SSE, Krakowskiej SSE, Legnickiej SSE i Wałbrzyskiej SSE. W czterech strefach przeważa branża drzewna: Kostrzyńsko – Słubicka SSE, Słupska SSE, Suwalska SSE, Mielecka SSE. W pozostałych najwyższy udział mają inwestycje z branży poligraficznej, urządzeń elektrycznych i optycznych. Największa koncentracja branżowa występuje w strefach Legnickiej i Warmińsko-Mazurskiej. Duże zróżnicowanie charakteryzuje inwestycje w strefach: Łódzkiej czy Starachowickiej¹³.

4. Wybrane efekty działania specjalnych stref ekonomicznych w Polsce

Efekty działalności stref zależą od aktywności inwestorów i wysokości dokonanych przez nich nakładów inwestycyjnych.

Aktywność inwestorów obrazuje liczba ważnych zezwoleń na działalność gospodarczą wydana w poszczególnych strefach. W 2004 roku najczęściej zezwoleń obowiązywało w strefach: Katowickiej 106, Mieleckiej 71 oraz Tarnobrzeszkiej 70. W 2006 roku nadal najczęściej ważnych zezwoleń posiadała strefa Katowicka: 15,5%. Kolejne miejsca to: strefa Kostrzyńsko-Słubicka 9,8% i Mielecka 8,4%. Rok 2008 potwierdza sytuację z lat poprzednich i największą liczbę zezwoleń notuje się w strefie Katowickiej: 186, czyli 15,6%, Tym razem na drugim miejscu znajduje się strefa Wałbrzyska 131 (10,9%), potem strefa Tarnobrzeszka (9,4%). Z przedstawionych danych wynika, że w badanym okresie najbardziej aktywni byli inwestorzy strefy Katowickiej. Najmniej aktywni byli w roku 2004 i 2006 inwestorzy w strefie Krakowskiej – 18 i odpowiednio 30 zezwoleń. W roku 2008 najmniej pozwoleń posiadali inwestorzy strefy Kamiennogórskiej 3,7%.

¹¹ Zob. Rozporządzenie RM, Dz. U. nr 42, z 2007r. poz. 274.

¹² W. Jarczewski, *Specjalne strefy ekonomiczne jako czynnik przyciągający inwestorów [w:] Klimat inwestycyjny w województwie małopolskim, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Kraków 2006 s. 51.*

¹³ *Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych...s 25.*

Tabela 1.2. Liczba ważnych zezwoleń

Strefa	Liczba zezwoleń			% udział stref			Dynamika (rok 2004=100)	
	2004	2006	2008	2004	2006	2008	2006	2008
Kamiennogórska	24	39	44	3,5	4,2	3,7	162,5	183,3
Katowicka	106	143	186	15,6	15,5	15,6	134,9	175,5
Kostrzyńsko-Słubicka	50	91	110	7,4	9,8	9,2	182,0	220,0
Krakowska	18	30	47	2,7	3,2	3,9	166,7	261,1
Legnicka	39	49	54	5,7	5,3	4,5	125,6	138,5
Łódzka	47	76	109	6,9	8,2	9,1	161,7	231,9
Mielecka	71	78	106	10,4	8,4	8,9	109,9	149,3
Pomorska	47	51	62	6,9	5,5	5,2	108,5	131,9
Słupska	21	35	51	3,1	3,8	4,2	166,7	242,8
Starachowicka	39	60	77	5,7	6,4	6,4	153,8	197,4
Suwalska	67	58	52	9,9	6,2	4,3	88,6	77,6
Tarnobrzaska	70	88	112	10,3	9,5	9,4	125,7	160,0
Wałbrzyska	41	79	131	6,0	8,5	10,9	192,7	319,5
Warmińsko-Mazurska	39	47	55	5,9	5,5	4,7	120,5	177,4
Razem	679	924	1196	100	100	100	136,1	176,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych, s. 14.

Jednym z ważnych instrumentów pozwalających ocenić efekty funkcjonowania strefy jest wielkość nakładów inwestycyjnych. Wysokość dokonanych inwestycji w roku: 2004, 2006 i 2008 ciągle rośnie (tabela 1.3). W roku 2006 wydatki zlokalizowanych na terenie stref firm, które zostały przeznaczone na inwestycje wzrosły o 77,8%. W kolejnych dwóch latach nadal mamy do czynienia ze wzrostem nakładów. Nakłady zwiększyły się do 56 705,9 mln zł.

Jak wynika z danych największy udział w ogólnych rozmiarach inwestycji miała strefa Katowicka. W roku 2004 nakłady inwestycyjne w strefie stanowiły 33,3%, w 2006r. 28,8%, a w 2008 24,4% ogółu nakładów na inwestycje. Ciągle duży udział ma również strefa Wałbrzyska ok. 16%. Są to strefy na które od lat przypada ok. 40% łącznie zainwestowanego w ramach wszystkich SSE kapitału. Najmniejsze nakłady w 2004 roku wystąpiły w strefie Warmińsko – Mazurskiej. Sytuacja zmieniła się radykalnie 2006r. gdy na terenie strefy zainwestowała firma Michalin Polska SA. Do stref o niskim udziale kapitału inwestycyjnego należą strefy Słupska i Starachowicka. Łącznie inwestycje w tych strefach stanowią odpowiednio w 2004r. 2,0% w 2006r. 3,2% i w 2008r. 3,0%. Nawet w tych strefach wysokość inwestycji na przestrzeni kilku lat znacznie wzrosła. Często jest to efektem zlokalizowania na terenie strefy dużej firmy (firma Kronospan Polska Sp. z o.o. w strefie Słupskiej). Z danych wynika, że poziom nakładów inwestycyjnych systematycznie wzrasta. W roku 2008 nakłady wzrosły w stosunku do 2004 r. o 284,6 %. Najwyższą dynamikę wzrostu w 2008r. w stosunku do 2004r. zaobserwować można w strefie Warmińsko – Mazurskiej, Słupskiej i Tarnobrzeskiej. Najniższą w strefach Mieleskiej i Legnickiej.

Tabela 1.3. Wysokość nakładów inwestycyjnych (w mln zł)

Strefa	Wysokość nakładów inwestycyjnych (w mln zł)			Udział stref w nakładach inwestycyjnych w%			Dynamika (rok 2004=100)	
	2004	2006	2008	2004	2006	2008	2006	2008
Kamiennogórska	318,8	1 000,8	1 332,9	1,6	2,8	2,4	313,9	418,1
Katowicka	6 631,9	10 197,2	13 843,7	33,3	28,8	24,4	153,7	208,7
Kostrzyńsko-Słubicka	784,3	1 500,2	3 125,1	3,9	4,2	5,5	192,3	398,4
Krakowska	395,4	481,8	1 243,1	1,9	1,4	2,2	125,0	322,5
Legnicka	2 346,5	3 125,6	4 024,0	11,7	8,8	7,1	133,2	172,4
Łódzka	1 191,7	3 008,5	5 801,1	5,9	8,5	10,2	252,4	486,8
Mielecka	2 346,5	2 804,3	3 781,9	11,2	7,9	6,7	125,2	168,7
Pomorska	1 191,7	1 730,6	3 701,8	5,6	4,9	6,5	153,2	328,6
Słupska	108,1	517,3	728,8	0,5	1,5	1,3	478,5	674,1
Starachowicka	292,0	583,9	980,2	1,5	1,7	1,7	199,9	335,6
Suwalska	399,9	630,3	1 341,4	2,0	1,8	2,8	157,6	335,4
Tarnobrzaska	798,3	2 394,2	4 733,0	4,0	6,7	8,3	303,4	599,8
Wałbrzyska	3 263,3	5 872,1	9 626,7	16,3	16,6	16,9	179,0	295,0
Warmińsko-Mazurska	120,0	1 573,6	2 443,5	0,6	4,4	4,0	1310,8	2 035,4
Razem	19927,2	35 430,3	56 705,9	100	100	100	177,8	284,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych, s 15.

Do ważnych wyznaczników efektów działania SSE należy ilość miejsc pracy stworzona poprzez działające na ich terenie podmioty gospodarcze. Miejsca pracy w roku 2004, 2006 i 2008 przedstawia tabela nr 1.4.

Liczba miejsc pracy utworzonych przez inwestorów działających w specjalnych strefach ekonomicznych systematycznie rośnie. W 2006 roku zwiększyła się o 88,8 % w stosunku do 2004r. W 2008r. tempo wzrostu było niższe, ale liczba zatrudnionych zwiększyła się o 43,8 %. Najwyższy przyrost zatrudnionych zanotowano w obserwowanym okresie w strefie Katowickiej 25 219 oraz Wałbrzyskiej – 20138. Najniższy przyrost miejsc pracy wystąpił w strefach Suwalskiej – 1897 i Legnickiej 3010.

Analizując udział w ogólnej liczbie zatrudnionych na czele znajduje się strefa Katowicka. Liczba zatrudnionych pracowników tej SSE stanowi od wielu lat ok. 20% ogółu pracujących w strefach. Wysokie zatrudnienie występuje również w strefie Wałbrzyskiej i Tarnobrzskiej. Najmniejszy udział w ogólnej liczbie zatrudnionych posiada w przedstawionym okresie strefa Słupska. Zatrudnienie w tej strefie stanowi ok. 1,3% ogólnej liczby miejsc pracy.

Tabela 1.4. Miejsca pracy

Strefa	Ilość miejsc pracy			% udział stref			Dynamika (rok 2004=100)	
	2004	2006	2008	2004	2006	2008	2006	2008
Kamiennogórska	1 932	3 302	4 469	2,5	2,3	2,1	170,9	231,3
Katowicka	17 374	32 204	42 593	22,4	22,0	20,2	185,4	245,2
Kost.-Słubicka	1 753	10 075	16 446	2,2	6,9	7,8	574,7	938,2
Krakowska	1 307	4 711	7 699	1,7	3,2	3,7	360,4	589,1
Legnicka	5 688	6 945	8 698	7,3	4,7	4,1	122,1	152,9
Łódzka	3 061	8 172	18 983	3,9	5,6	9,0	265,5	620,2
Mielecka	11 588	11 983	15 824	14,9	8,8	7,5	103,4	136,6
Pomorska	8 210	12 013	17 545	10,6	8,2	8,3	146,3	213,7
Słupska	973	1 926	2 728	1,3	1,3	1,3	197,9	280,4
Starachowicka	2 290	6 055	8 030	2,9	4,1	3,8	264,4	350,7
Suwalska	3 235	4 090	5 132	4,2	2,8	2,5	126,4	158,6
Tarnobrzaska	7 769	14 755	22 538	10,0	10,1	10,7	189,9	290,1
Wałbrzyska	10 786	22 980	30 924	13,9	15,6	14,7	213,1	286,7
Warmińsko-Mazurska	1 604	7 206	8 933	2,2	4,4	4,3	449,3	556,9
Razem	77 570	146 417	210 542	100	100	100	188,8	271,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych, s 16.

Największą dynamikę wzrostu miejsc pracy można zaobserwować w strefie Kostrzyńsko – Słubickiej (ponad pięciokrotny przyrost miejsc pracy) oraz Warmińsko – Mazurskiej. Mimo, że są to strefy nie posiadające znaczącego udziału w porównaniu do pozostałych, przyrost zatrudnionych był tam najwyższy. Małą dynamiką wzrostu charakteryzuje się strefa Suwalska i Legnicka.

Jak wynika z analizy wybranych elementów specjalne strefy ekonomiczne są w Polsce bardzo zróżnicowane. Do najaktywniejszych SSE należą strefy: Katowicka, Wałbrzyska i Tarnobrzaska. Są to największe pod względem obszaru, wysokości nakładów inwestycyjnych i zatrudnienia. Słabiej natomiast wypadają strefy zlokalizowane w północnej i północno-wschodniej Polsce, czyli strefa: Słupska, Suwalska i Warmińsko-Mazurska.

5. Podsumowanie

Specjalne strefy ekonomiczne powstały jako instrument polityki gospodarczej państwa służący wspieraniu rozwoju regionów. Założeniem przyjętym w momencie ich tworzenia było wspieranie regionów na terenie których występowały poważne problemy gospodarcze i społeczne. Stworzenie sprzyjających warunków miało prowadzić do aktywizacji zacofanych względem innych obszarów, regionów Polski. Przyjęte rozwiązania w pewnej części spełniły swoje zadania. Specjalne strefy ekonomiczne stały się skutecznym narzędziem przyciągania kapitału zagranicznego, szczególnie gdy umożliwiono inwestorom wybór lokalizacji nakładów inwestycyjnych. Wynikiem tego był notowany w strefach wzrost inwestycji i zatrudnienia. Wystąpiła możliwość uzupełnienia niedoboru kapitału krajowego. Wzrost zaangażowania kapitału zagranicznego przyniósł pozytywne efekty również w postaci napływu nowych technologii i unowocześnienia organizacji pracy. Można określić, że inwestycje zagraniczne dokonywane w strefach stały się

nośnikiem postępu technologicznego, instytucjonalnego i organizacyjnego. Napływ kapitału zagranicznego wywołał dodatkowy efekt w postaci wpływu na funkcjonowanie firm krajowych. Wymóg konkurencyjności skłonił te firmy do wprowadzenia zmian zwiększających efektywność pracy, unowocześnienia metod wytwarzania i podnoszenia kwalifikacji zatrudnionych pracowników. Można więc stwierdzić, że SSE pozytywnie oddziałują na polską gospodarkę, stanowiąc skuteczny instrument pozyskania inwestorów, sprzyjając aktywizacji gospodarczej regionów.

Bibliografia

- [1] Brdulak J, Niedziółka D., Specjalne strefy ekonomiczne i wolne obszary celne jako czynnik kształtowania innowacyjnej struktury przedsiębiorstw[w] *Przedsiębiorstwo w regionalnym środowisku innowacyjnym XXI wieku*, red. J. Brdulak, PTE, Warszawa 2000, s. 43.
- [2] Budzowski K, Światowiec J., *Przesłanki tworzenia i warunki funkcjonowania stref uprzywilejowanych*, Zeszyty naukowe AE w Krakowie, nr 501, Kraków 1997., s. 75.
- [3] *Eksport Processing Zones*, Raport Banku Światowego, Washington 1992,s.25.
- [4] Gibuła R., *Wpływ regulacji prawnych Unii Europejskiej na polskie specjalne strefy ekonomiczne*, Prace Naukowe AE we Wrocławiu, nr 1147, Wrocław 2006, s.146.
- [5] *Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych*. Stan na dzień 31 grudnia 2004r. Ministerstwo Gospodarki Warszawa maj 2005, s.11–26.
- [6] *Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych*. Stan na dzień 31 grudnia 2006r. Ministerstwo Gospodarki Warszawa maj 2007, s.8-26.
- [7] *Informacja o realizacji ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych*. Stan na dzień 31 grudnia 2008r. Ministerstwo Gospodarki Warszawa maj 2009, s. 5–28.
- [8] Jarczewski W., *Specjalne strefy ekonomiczne jako czynnik przyciągający inwestorów [w:] Klimat inwestycyjny w województwie małopolskim*, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Kraków 2006, s. 51.
- [9] Ofierska M., *Specjalne strefy ekonomiczne. Zagadnienia publicznoprawne*, Rozprawy i Studia, Uniwersytet Szczeciński, Szczecin 2000, s. 44–49.
- [10] Olszewski J., *Export Processing Zones jako nowa forma obszaru specjalnego*, „Przegląd ustawodawstwa gospodarczego” 1995, nr 11, s.12–17.
- [11] Cz. Pilarska, *Specjalne Strefy ekonomiczne w Polsce*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków 2009.
- [12] *Specjalne strefy ekonomiczne w Polsce jako instrument polityki regionalnej i przemysłowej* (cz.I) Temat badawczy KBN nr: SSE21/KPEiPR//2004/S132, AE w Krakowie, Kraków 2004.

PROBLEMS OF FUNCTIONING SPECIAL ECONOMIC ZONES IN POLAND

Summary

Special economic zones are a new element of economic policy in Poland. The report presents the basic principles of SSE functioning and development. To the effects of their existence belong for example investments and employment rate. On the basis of statistics, the analysis of investments scale and a number of workplaces was shown, which happened in 2004–2008 in functioning zones.

Keywords: special economic zones

Maria Golis
Instytut Zarządzania
Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Gorzowie Wlkp.
ul. Ogińskiego 51/6, 66-400 Gorzów Wlkp.
e-mail: marjol007@wp.pl